

118

1148

1861

M. 118.
Eesti-maa rahwa

Ka alender

ehk

Läht-raamat

1861

aasta peale, pärast meie

Ilanda Jeesuse Kristuse sündimist.

Sel aastal on 365 pääwa.

Tallinnas.

Trükitud J. H. Gresselt kirjadega.

Der Druck dieses nur in den Ostsee-Gouvernements abzusehenden Kalenders wird unter der Bedingung gestattet, daß nach Beendigung desselben der Abgetheilten Censur in Dorpat die vorchriftmäßige Anzahl Exemplare zugestellt werde. — Dorpat, den 23. September 1860.

No. 142. (L. S.)

Abgetheilte Censur de la Croix.

Märfide seletamine.

Moor = kuu.	Täis = kuu.
Esimene weerend.	Wiimne weerend.
p. pärašt.	e. l. enne lõunat.
p. l. pärašt lõunat.	P. Püha.

Nasta mnutamised.

Kewade hakab 8. Paasto=kuu pääwal, kello 4, 18 minuti p. l. Siis on pääw ja õõ ühe pitkused.
Sui hakab 9. Jaani=kuu pääwal, kello 1, 5 minuti p. l. Siis on meil keigepitkem pääw.
Sügise hakab 11. Mihkli=kuu pääwal, kello 3, 18 min. e. l. Siis on jälle pääw ja õõ ühe pitkused.
Talwe hakab 9. Jõulo=kuu pääwal, kello 9, 5 minuti e. l. Siis on meil keigelühem pääw.

Jõulo- ja Wastla-pääwa wahel on:
10 nädalat 2 pääwa.

Miaarw sel aastal.

Pärašt meie kallil Isanda Jeesuse Kristuse	
sündimist on tänawo aasta	1861
Maaailma loomist	5810
Pärašt Tallinna ülesehitamist	642
Et raamatuid hakati trükkima	421
Pärašt Eutteruse õige usi üleswõtmist	344
Pärašt wana katko	204
Pärašt seda, kui Toompää põlend	177
Pärašt sure nälja hakatust	166
Pärašt teist katko	151
Pärašt seda, kui meie Maa Wene=riigi wa-	
litsuse alla sai	151
Et Eesti=maal priust kuulutati	44
Et Lihwlandi=maal priust kuulutati	42
Pärašt meie suure armolise Keisri Herra	
Aleksander II. Nikolajewitsi	
sündimist	42
Pärašt seda, kui Keisri Herra Alex-	
sander II. hakkas walitsema	6

Pääwa- ja Kuu-warjutamised.

Sel 1861 aastal on kaks Pääwa-warjutamist ja üks Kuu-warjutamine, aga keif Tallinnas nägemata.

Kristuse ümberleikamisest. Luuk. 2, 21.

1 Pühap.	Meäri P.	Mita Summal!
2 Esmasp.	Nabel, Seet	Kange
3 Teisip.	Genof	külm
4 Keisnäd.	Metuusala	ja
5 Neljap.	Siimon	lume=
6 Reede	3 Runinga P.	
7 Laup.	Juliaanus	5, 39' e. l.

Jeesus 12 aastat wana. Luuk. 2, 41—52.

8 Pühap.	1 P. p. 3 R. P.	tuiske.
9 Esmasp.	Peaatus	
10 Teisip.	Paawli pääw	
11 Keisnäd.	Gewrain	Umbne
12 Neljap.	Rein	ja
13 Reede	Hilaarius	külm
14 Laup.	Robert	6, 45' p. l.

Pulmad Kaana-linnas. Joan. 2, 1—11.

15 Pühap.	2 P. p. 3 R. P.	ilm.
16 Esmasp.	Risbert	Tuulsed,
17 Teisip.	Tönise pääw	

18 Keisnäd.	Alfel	külmad
19 Neljap.	Saara	
20 Reede	Maab. Seb.	ja
21 Laup.	Meeto	11, 38' e. l.

Pealikust Kapernauma-linnas. Matt. 8, 1—13.

22 Pühap.	3 P. p. 3 R. P.	tuisosed
23 Esmasp.	Lotta	ilmad.
24 Teisip.	Timoteeus	
25 Keisnäd.	Paawli ümb.	Ühtepuhko
26 Neljap.	Polikarpus	
27 Reede	Krisostom	külmad
28 Laup.	Kaarel	9, 44' p. l.

Kristus sunnib tuuled. Matt. 8, 23—27.

29 Pühap.	4 P. p. 3 R. P.	
30 Esmasp.	Nadelgund	pääwad.
31 Teisip.	An	

12mal selle kuu pääwal tõuseb päike kello pool 9, ja läheb looja kello pool 4. Pääw on pikk 7 tundi, ja öö 17 tundi.

1 Keelkäd.	Pirit	
2 Neljap.	Küünla pääw	Udufed
3 Neede	Hanna	
4 Laup.	Weroonika	ja

Umbrohuft. Matt. 13, 24—30.

5 Pühap.	5 P. p. 3 R. P.	
6 Esmasp.	Toora	1, 58' e. l.
7 Teisip.	Rikard	külmad
8 Keelkäd.	Saalomon	pääwad.
9 Neljap.	Polli	
10 Neede	Kolastika	
11 Laup.	Cedo	Lume=

Kristuse ilmutamist. Matt. 17, 1—9.

12 Pühap.	6 P. p. 3 R. P.	
13 Esmasp.	Elwine	6, 22' e. l.
14 Teisip.	Waalentin	fado
15 Keelkäd.	Waustiina	ja
16 Neljap.	Juula	tuult.

17 Neede	Konstantia	
18 Laup.	Konfordia	Külmad

Wiina-mäest. Matt. 20, 1—16.

19 Pühap.	9 P. e. R. ü. l. P.	8, 55' p. l.
	Siim. Apost.	
20 Esmasp.	Egaarius	
21 Teisip.	Esaias	ja
22 Keelkäd.	Peetri pääw	udufed
23 Neljap.	Miina	
24 Neede	Madise pääw	ilmad.
25 Laup.	Wiktoriaus	

Külwi-mehest. Luuk. 8, 4—15.

26 Pühap.	8 P. e. R. ü. l. P.	Lume=
27 Esmasp.	Leander	3, 16' p. l.
28 Teisip.	Justus	tuisko.

16mal selle kuu pääwal tõuseb päike kello 7, läheb looja kello 5. Pääw on 10, öö 14 tundi pikk.

1 Reeknäd.	Albiinus	
2 Neljap.	Medea	Behmed
3 Neede	Kunigunde	
4 Laup.	Adriaan	ilmad

Pimedast tee ääres. Luuk. 18, 31—43.

5 Pühap.	Paasto Püha	ja
6 Esmasp.	Kotwriid	
7 Teisip.	Wastla pääw	7, 10' e. l.
8 Reeknäd.	Tuhka pääw, Pööri p.	
9 Neljap.	Prudensius	lume=
10 Neede	Mikeus	sado.
11 Laup.	Konstantin	

Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1—11.

12 Pühap.	1 P. Paastus	
13 Esmasp.	Ernst	Heit=
14 Teisip.	Sakarias	3, 54' p. l.
15 Reeknäd.	Valwe pääw	likud
16 Neljap.	Aleksander	
17 Neede	Truuta	ilmad.

18 Laup.	Raabriel	

Kaananea naesest. Matt. 15, 21—28.

19 Pühap.	2 P. Paastus	Misked
20 Esmasp.	Olga	
21 Teisip.	Pent	8, 3' e. l.
22 Reeknäd.	Raawael	pääwad ;
23 Neljap.	Tiits	
24 Neede	Raasimiiir	wahel
25 Laup.	Paas. Mar. p.	

Kristus ajab kuratid wälja. Luuk. 11, 14—28.

26 Pühap.	3 P. Paastus	jälle
27 Esmasp.	Kustaw	
28 Teisip.	Kiideon	lund
29 Reeknäd.	Kiido	8, 35' e. l.
30 Neljap.	Adoonius	ja
31 Neede	Tetlaus	tuult.

Smal selle kuu pääwal tõuseb päike kello 6, lähed looja kello 6. Pääw on 12, ja öö 12 tundi pikk.

1 Laup. | **Karijalask. p.** |

5000 meest söddetasse. Joann. 6, 1—15.

2 Pühap.	4 P. Paastus	
3 Esmasp.	Berdinand	Rasin
4 Teisip.	Ambroosius	külm
5 Keisnäd.	Maksim	
6 Neljap.	Köölestiin	8, 24' e. l.
7 Reede	Naron	ja
8 Laup.	Liborius	lume=

Jeesus kiwidega wisatud. Joann. 8, 46—59.

9 Pühap.	5 P. Paastus	sado.
10 Esmasp.	Esekiel	
11 Teisip.	Leo	Eiis
12 Keisnäd.	Juulius	tulewad
13 Neljap.	Justiin	0, 2' e. l.
14 Reede	Künni pääw	udused
15 Laup.	Olimpia	aga

Kristuse sisse-sõitmisest. Matt. 21, 1—9.

16 Pühap. | **6 P. Paastus** | pehmed

17 Esmasp.	Rundolw	ilmad.
18 Teisip.	Waleeriaan	Lume=
19 Keisnäd.	Tiimon	9, 11' p. l.
20 Neljap.	Suur Neljap.	sado
21 Reede	Suur Reede	ja
22 Laup.	Rajus	wihma.

Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1—8.

23 Pühap.	Ülestõusm. P.	Jüri p.
24 Esmasp.	2 Püha	Känad
25 Teisip.	Markuse p.	
26 Keisnäd.	Eseekias	soojad
27 Neljap.	Anastaasius	
28 Reede	Witaalis	0, 46' e. l.
29 Laup.	Reimund	pääwad.

Kinnipandnud uksest. Joann. 20, 19—23.

30 Pühap. | **1 P. p. ül. P.** |

12mal selle kuu pääwal tõuseb päike kello pool 5, ja läheb looja kello pool 8. Pääw on pitk 15, ja öö 9 tundi.

1 Esmasp.	Bolbri pääw	
2 Teisip.	Siigismund	Tuult
3 Keisnäd.	✠ Leidmine	ja
4 Neljap.	Dio	wihma.
5 Neede	Kottard	5, 42' p. l.
6 Laup.	Susanna	

Heast karjatsfest. Joann. 10, 12—16.

7 Pühap.	2 P. p. ül. P.	
8 Esmasp.	Laas	Heitlik
9 Teisip.	Nigolas	ilm.
10 Keisnäd.	Kordian	
11 Neljap.	Pankraatsius	Udo.
12 Neede	Henriette	7, 44' e. l.
13 Laup.	Serwaatsius	Umbfed

Ürikese aja pärast. Joann. 16, 16—23.

14 Pühap.	3 P. p. ül. P.	ja
15 Esmasp.	Sohwi	wilud
16 Teisip.	Peregrinuss	ilmad.
17 Keisnäd.	Anton	

18 Neljap.	Serik	Ilusad
19 Neede	Agäus	0, 4' p. l.
20 Laup.	Pil	soojad

Kristuse äraminemifest. Joann. 16, 5—15.

21 Pühap.	4 P. p. ül. P.	pääwad
22 Esmasp.	Miili	
23 Teisip.	Tesideerius	tulewad.
24 Keisnäd.	Cester	
25 Neljap.	Urbaanus	Mürista-
26 Neede	Ceduard	mise
27 Laup.	Peet	3, 17' p. l.

Sigest palumifest. Joann. 16, 23—30.

28 Pühap.	5 P. p. ül. P.	pilwed
29 Esmasp.	Mart	ja
30 Teisip.	Wigand	kanget
31 Keisnäd.	Peetronella	wihma.

Smal selle kuu pääwal tõuseb päike kello pool 4, ja läheb looja kello pool 9. Pääw on pikk 17, aga öö 7 tundi.

1 Neljap.	Taewa min. p. (Suur + p.)	
2 Neede	Martellus	Soojad
3 Laup.	Rasmus	11, 55' e. l.

Rõõmustajast Waimust. Joann. 15, 26—16, 4.

4 Pühap.	6 P. p. ül. P.	ilmad
5 Esmasp.	Boniwaasius	ja
6 Teisip.	Artemius	wihma.
7 Kesknäd.	Eufreetia	
8 Neljap.	Medardus	Känad
9 Neede	Witkem pääw	
10 Laup.	Wlaawius	4, 2' p. l.

Pühast Waimust. Joann. 14, 23—31.

11 Pühap.	Neli Pühi	soojad
12 Esmasp.	2 Püha	ilmad.
13 Teisip.	Tobias	
14 Kesknäd.	Waleerius	Mürista=
15 Neljap.	Wiidi pääw	mised
16 Neede	Justiina	ja
17 Laup.	Miikander	wihma.

Teesus ja Miikodeemus. Joann. 3, 1—15.

18 Pühap.	3 aino Jum. P.	4, 19' e. l.
19 Esmasp.	Kerwaasius	
20 Teisip.	Wlorentiin	Rahe.
21 Kesknäd.	Rael	
22 Neljap.	Kaaroliina	
23 Neede	Pasilius	Tuult.
24 Laup.	Joani pääw	Heitlik

Rikkast mehest. Luuk. 16, 19—31.

25 Pühap.	1 P. p. 3 a. J. P.	ilm.
26 Esmasp.	Jeremias	3, 51' e. l.
27 Teisip.	Laadislau	
28 Kesknäd.	Joosua	Udo.
29 Neljap.	Petr. Pawl. p.	
30 Neede	Lilla	Wihma.

9mal selle kuu pääwal tõuseb päike 3 weerendit pärast kello 2, ja läheb looja üks weerend pärast kello 9. Pääw on pikk 18 ja üks pool tundi, aga öö 5 ja üks pool tundi.

1 Laup.	Leobald	Pilwised
Suurest õhto sõmmaajast. Luuk. 14, 16—24.		
2 Pühap.	2 P. p. 3 a. J. P., S. Mar. p.	
3 Esmasp.	Korneelius	4, 26' e. l.
4 Teisip.	Ulrik	ilmad.
5 Kesknäd.	Anselm	
6 Neljap.	Hektor	Udused
7 Reede	Temeetrius	
8 Laup.	Kiilian	ilmad.

Kadunud lambast. Luuk. 15, 10.

9 Pühap.	3 P. p. 3 a. J. P.	Heitlik
10 Esmasp.	7 Wenda	1, 44' p. l.
11 Teisip.	Celeonoora	ilm.
12 Kesknäd.	Hindrik	
13 Neljap.	Mareta pääw	Känad
14 Reede	Poonawent	soojad
15 Laup.	Alpost. jag.	

Olge armolised. Luuk. 6, 36—42.

16 Pühap.	4 P. p. 3 a. J. P.	pääwad.

17 Esmasp.	Aleksius	9, 30' p. l.
18 Teisip.	Rosiina	
19 Kesknäd.	Brideriika	Mürista-
20 Neljap.	Elias	mine,
21 Reede	Taaniet	rahe
22 Laup.	Maaria Mad.	ja

Rohkest kalasaagist. Luuk. 5, 1—11.

23 Pühap.	5 P. p. 3 a. J. P.	wihmaga.
24 Esmasp.	Kristiina	
25 Teisip.	Jaakobi pääw	2, 33' p. l.
26 Kesknäd.	Uno	Tuulsed,
27 Neljap.	Marta	
28 Reede	Plaato	soojad
29 Laup.	Dolowi pääw	

Bariseeride õigusest. Matt. 5, 20—26.

30 Pühap.	6 P. p. 3 a. J. P.	pääwad.
31 Esmasp.	Kristwriid	

12mal selle kuu pääwal tõuseb päike kello pool 4, ja läheb looja kello pool 9. Pääw on pikk 17, aga õõ 7 tundi.

1 Teisip.	Petri wang.	8, 54' e. l.
2 Keisnäd.	Hannibal	Ilusad
3 Neljap.	Eleaasar	
4 Reede	Dominiikus	soojad
5 Laup.	Oswald	

4000 meest sõddetakse. Mark. 8, 1—9.

6 Pühap.	7 P.p. 3 a. J. P.	ilmad.
7 Esmasp.	Aliine	
8 Teisip.	Kerhard	1, 30' p. l.
9 Keisnäd.	Romaanus	Wihma
10 Neljap.	Lauritse pääw	ja
11 Reede	Herm	tuult.
12 Laup.	Klaara	

Wale prohweetidest. Matt. 7, 15—23.

13 Pühap.	8 P.p. 3 a. J. P.	
14 Esmasp.	Eusebius	Soojad
15 Teisip.	Muffi Maar.p.	pääwad.
16 Keisnäd.	Isaak	3, 2' p. l.
17 Neljap.	Wilibald	

18 Reede	Leeno	
19 Laup.	Seebald	
Ülekohtusest maja = pidajast. Luuk. 16, 1—9.		
20 Pühap.	9 P.p. 3 a. J. P.	
21 Esmasp.	Ruut	Heitlikud
22 Teisip.	Wilibert	
23 Keisnäd.	Sakeus	11, 51' p. l.
24 Neljap.	Bertli pääw	ilmad.
25 Reede	Ludwif	
26 Laup.	Sirenaus	

Seruusalemma ärarikmisest. Luuk. 19, 41—48.

27 Pühap.	10 P.p. 3 a. J. P.	Känad
28 Esmasp.	Augustiin	soojad
29 Teisip.	Joann. huff.	
30 Keisnäd.	Benjamin	2, 55' p. l.
31 Neljap.	Rebekka	pääwad.

14mal selle kuu pääwal tõuseb päike 3 meerendit pärast kello 4, ja läheb looja üks meerend pärast kello 7. Pääw on pirk 14 ja üks pool, aga õõ 9 ja üks pool tundi.

1Reede	Egiidius	Udufed
2Laup.	Liisa	

Warifeerist ja tõlnerist. Luuk. 18, 9—14.

3Pühap.	11P.p.3a.J.P.	ilmad.
4Esmasp.	Kai	Soojad
5Teisip.	Mooses	
6Reknäd.	Magnus	3, 40' e. l.
7Neljap.	Regiina	
8Reede	Maar. sünd.	ja
9Laup.	Bruno	känad

Kurdist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.

10Pühap.	12P.p.3a.J.P.	pääwad.
11Esmasp.	Pööri pääw	Wihma
12Teisip.	Süüsus	
13Reknäd.	Almaatus	ja
14Neljap.	† ülendamine	8, 3' e. l.
15Reede	Mikodeemus	
16Laup.	Leontiina	tuult.

Preestrist ja lewiitist. Luuk. 10, 23—37.

17Pühap.	13P.p.3a.J.P.	Heitlik ilm.
18Esmasp.	Kottlob	
19Teisip.	Werner	Umbne
20Reknäd.	Waušta	
21Neljap.	Mattense p.	8, 35' e. l.
22Reede	Moorig	
23Laup.	Dosea	ja

Kümnest pidali-tõbisest. Luuk. 17, 11—19.

24Pühap.	14P.p.3a.J.P., Joann. s.	udune
25Esmasp.	Aleowas	ilm.
26Teisip.	Haarald	Wihma
27Reknäd.	Nadolw	11, 48' p. l.
28Neljap.	Wentzel	ja
29Reede	Mihkli pääw	tuult.
30Laup.	Hironimus	

11mal selle kuu pääwal tõuseb päike kello 6, ja läheb looja kello 6. Pääw on pikk 12, ja õõ kaa 12 tundi.

Mammonast. Matt. 6, 24—34.

1 Pühap.	15 P.p. 3a. J. P.	Leifuse P.
2 Esmasp.	Woldemar	Wihma,
3 Teisip.	Jaitrus	külmad
4 Keisnäd.	Prants	ja
5 Neljap.	Wiides	8, 17' p. l.
6 Neede	Luiisa	tuulsed
7 Laup.	Maalo	

Raini-linna surnust. Luuk. 7, 11—17.

8 Pühap.	16 P.p. 3a. J. P.	ilmad.
9 Esmasp.	Tioniisius	
10 Teisip.	Mai	Wilud
11 Keisnäd.	Burkard	ilmad
12 Neljap.	Walwriid	ja
13 Neede	Tereesia	11, 33' p. l.
14 Laup.	Kalisktus	

Wee-töbifest. Luuk. 14, 1—11.

15 Pühap.	17 P.p. 3a. J. P.	käsin
16 Esmasp.	Kallus	külm.

17 Teisip.	Leonhard	
18 Keisnäd.	Lunkase pääw	Wihma
19 Neljap.	Luutsius	ja
20 Neede	Weliitsius	5, 42' p. l.
21 Laup.	Ursel	

Suuremast käsust. Matt. 22, 34—46.

22 Pühap.	18 P.p. 3a. J. P.	tuult.
	Lutteruse õige ufo ülesw. P.	
23 Esmasp.	Seewerin	
24 Teisip.	Saalome	Lume=
25 Keisnäd.	Krispiin	tuisko,
26 Neljap.	Amandus	
27 Neede	Kapitoliin	0, 23' p. l.
28 Laup.	Siimon Juud.	

Urwatud inimesest. Matt. 9, 1—8.

29 Pühap.	19 P.p. 3a. J. P.	wihma
30 Esmasp.	Abfalon	ja
31 Teisip.	Wolfgang	tuult.

16mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 8, ja läheb looja kello pool 6. Päaw on pakk 9, dd 15 tundi.

1 Keelkäd.	Pühade p.	
2 Neljap.	Singede pääw	Külmad
3 Neede	Kotliib	ja
4 Laup.	Dt	umbfed

Pulma riidest. Matt. 22, 1—14.

5 Pühap.	20 P.p. 3a. J. P.	2, 45' p. l.
6 Esmasp.	Käspär	ilmad.
7 Teisip.	Baltaser	
8 Keelkäd.	Klaas	Wihma
9 Neljap.	Joobst	
10 Neede	Martin Lutter	ja
11 Laup.	Martin Wiisk.	lume=

Kuningamehe pojast. Joann. 4, 47—54.

12 Pühap.	21 P.p. 3a. J. P.	tuiske.
13 Esmasp.	Arkaadius	0, 46' p. l.
14 Teisip.	Breedrik	Külma
15 Keelkäd.	Leopold	ja
16 Neljap.	Ottomar	lume=
17 Neede	Alweus	sado.

18 Laup. | Eära

Kawalast sulaseft. Matt. 18, 23—35.

19 Pühap.	22 P.p. 3a. J. P.	Seitlik
20 Esmasp.	Aamos	3, 56' e. l.
21 Teisip.	Maar. ohw.	ilm.
22 Keelkäd.	Sesilia	
23 Neljap.	Klement	Lund
24 Neede	Joosias	ja
25 Laup.	Kadrina pääw	pehmed

Kohto-rahast. Matt. 22, 15—22.

26 Pühap.	23 P.p. 3a. J. P.	
Surnute mälestuse Püha		
27 Esmasp.	Jetta	4, 48' e. l.
28 Teisip.	Künter	Külmad
29 Keelkäd.	Cewert	ilmad.
30 Neljap.	Andrese pääw	

9mal selle kuu pääwal tõuseb päike kello pool 9, ja läheb looja kello pool 4. Pääw on pikk 7, 55 17 tundi.

1Reede	Narend	
2Laup.	Kandidus	Lund
Kristuse sisse = sõitmiseft. Matt. 21, 1—9.		
3Pühap.	1 Krist. tul. P.	ja
4Esmasp.	Barbo	külma.
5Teisip.	Sabiina	9, 47' e. l.
6Keskäd.	Nigola pääw	
7Kolmap.	Antoonia	Tuult
8Reede	Maar. soom.	
9Laup.	Lühem pääw	ja

Tähed enne wiimist pääwa. Luuk. 21, 25—36.

10Pühap.	2 Krist. tul. P.	lume =
11Esmasp.	Elso	tuiske.
12Teisip.	Ottiilia	11, 30' p. l.
13Keskäd.	Luutsia	
14Kolmap.	Nikaasius	Külmad
15Reede	Johanna	ja
16Laup.	Albiina	selged

Joannes wangi = tornis. Matt. 11, 2—10.

17Pühap. **3 Krist. tul. P.**

18Esmasp.	Kristow	ilmad,
19Teisip.	Lot	
20Keskäd.	Abraam	3, 33' p. l.
21Kolmap.	Tooma pääw	wahel
22Reede	Peaata	
23Laup.	Taagobert	jälle

Joannese tunnistuseft. Joann. 1, 19—28.

24Pühap.	4 Krist. tul. P.	külma
25Esmasp.	1 Jõulo P.	
26Teisip.	2 Püha	ja
27Keskäd.	3 Püha	0, 26' e. l.
28Kolmap.	Süüta Laste p.	lume =
29Reede	Noa	
30Laup.	Taawet	tuiske.

Imeks-panemiseft. Luuk. 2, 33—40.

31Pühap. **P. p. Jõulo**

10mal selle kuu pääwal tõuseb päike üks weerend pärast kello 9, ja läheb looja 3 weerendit pärast kello 2. Pääw on pikk 5 ja üks pool tundi, öö 18 ja üks pool tundi.

Wenemaa Ülemawalitseja suguselts.

Aleksander Deine Niikolaajewits, Keiser
ja teige Weneriigi walitseja, kaa Sleswiik-
Holsteini walitseja Würrst; sündinud 1818,
Jüri-kuu 17. pääwal.

Maaria Aleksandrowna, Keisri Praua, Hes-
seni Printsess; sündinud 1824, Heina-kuu 27. p.

Nende lapsed:

Niikolai Aleksandrowits, Riigi päria,
Tsesareewits ja Suurwürst; sündinud 1843,
Mihkli-kuu 8. p.

Aleksander Aleksandrowits, Suur-
würst; sündin. 1845, Kuuula-kuu 26. pääwal.

Wladimir Aleksandrowits, Suur-
würst; sündin. 1847, Jüri-kuu 10. pääwal.

Aleksei Aleksandrowits, Suurwürst;
sündinud 1850, Meeri-kuu 2. pääwal.

Sergei Aleksandrowits, Suurwürst;
sündinud 1857, Jüri-kuu 29. pääwal.

Paul Aleksandrowits, Suurwürst; sündi-
nud 1860, Mihkli-kuu 21 p.

Maaria Aleksandrowna, Suurwürsti
Printsess; sünd. 1853, Wiina-kuu 5. pääwal.

Aleksandra Weodorowna, Preisi Printsess;
sündinud 1798, Heina-kuu 1. p. Onsa Keisri
Niikolai Esimese Eest.

Tema teised lapsed:

Konstantin Niikolaajewits, Suurwürst;
sündinud 1827, Mihkli-kuu 9. pääwal, ja
tema Praua on:

Aleksandra Joosepowna, Saksen-Altenburgi
Printsess; sündinud 1830, Jaani-kuu 26. p.

Nende lapsed:

Niikolai Konstantinowits, Suurwürst;
sündinud 1850, Kuuula-kuu 2. pääwal.

Olga Konstantinowna, Suurwürsti
Printsess; sündinud 1851, Leikuse-kuu 22. p.

Weera Konstantinowna, Suurwürsti
Printsess; sündinud 1854, Kuuula-kuu 4. p.

Konstantin Konstantinowits, Suur-
würst; sündinud 1858, Leikuse-kuu 10. p.

Dmitri Konstantinowits, Suurwürst; sün-
dinud 1860, Jaani-kuu 1. p.

Niikolai Niikolaajewits, Suurwürst; sünd.
1831, Heina-kuu 27. p., ja tema Praua on:

Aleksandra Peetrowna, Holstein-Oldenburgi
Printsess; sünd. 1838, Meio-kuu 21. pääwal.

Nende Poeg:

Niikolai Niikolaajewits, Suurwürst;
sündinud 1856, Ealwe-kuu 6. pääwal.

Mihail Niikolaajewits, Suurwürost; sünd.
1832, Wiina-kuu 13. pääwal, ja tema Praua on:
Olga Weodorowna, Paadeni Printsess; sün-
dinud 1839, Mihkli-kuu 8. pääwal.

Nende lapsed:

Niikolai Mihailowits, Suurwürost; sün-
dinud 1859, Jüri-kuu 14. pääwal.

Anastasia Mihailowna, Suurwürosti Print-
sess; sündinud 1860, Heina-kuu 16 p.

Maaria Niikolajewna, Suurwürosti Print-
sess; sündinud 1819, Leikuse-kuu 6. p. Lau-
latud õnna Keiserliku Printsi Maksimiilian
Leugtenbergi prauaks.

Tema lapsed:

Niikolai Maksimiilianowits, Prints;
sündinud 1843, Heina-kuu 23. pääwal.

Eugeen Maksimiilianowits, Prints;
sündinud 1847, Neäri-kuu 27. pääwal.

Sergei Maksimiilianowits, Prints;
sündinud 1849, Jülo-kuu 8. pääwal.

Georg Maksimiilianowits, Prints;
sündinud 1852, Kuunla-kuu 17. pääwal.

Maaria Maksimiilianowna, Printsess;
sündinud 1841, Wiina-kuu 4. pääwal.

Eugenia Maksimiilianowna, Printsess;
sündinud 1845, Paasto-kuu 20. pääwal.

Olga Niikolajewna, Suurwürosti Print-
sess; sündinud 1822, Leikuse-kuu 30. pääwal.
Laulatud Wirtembergi Riigi päria Kaarel
Wriidrik Aleksandri prauaks.

Heelena Pawlowna, Wirtembergi Printsess;
õnna Suurwürosti Mihail Pawlowitsi
Eest; sündinud 1806, Jülo-kuu 28. pääwal.

Tema laps:

Katariina Mihailowna, Suurwürosti
Printsess; sündinud 1827 Leikuse-kuu 16. p.
Laulatud Meklenburg-Streelitzi-maa kuning-
liku Printsi Georg August Ernst Adolw
Kaarel Ludwigi prauaks.

Anna Pawlowna, Suurwürosti Printsess,
õnna Keisri õde; sündinud 1795 Neäri-kuu
7. p. Laulatud Hollandi-maa õnna Kuninga
Wilhelmi II. prauaks.

Kroonopühad

mis ue kiriko seäduse järele kaa Maa kirikutes
tulewad pidada:

1) Kuunla-kuu 19mal pääwal. Meie suure
Keisri Herra Aleksander Niikolaajewitsi
walitsuse hakatuse pääw. 2) Jüri-kuu 17mal

pääwal. Meie suure Keisri Herra ja keige Weneriigi Walitseja Aleksander Niikolaajewitsi sündimise pääw. **3)** Jüri=kuu 23mal pääwal. Meie õnsa Keisri Niikolai Pawlowitsi lese Praua Aleksandra Weodorowna nime pääw. **4)** Heina=kuu 1sel pääwal. Meie õnsa Keisri Niikolai Pawlowitsi lese Praua Aleksandra Weodorowna sündimise pääw. **5)** Heina=kuu 22sel pääwal. Meie suure Keisri Praua Maaria Aleksandrowna nime pääw. **6)** Heina=kuu 27mal pääwal. Meie suure Keisri Praua Maaria Aleksandrowna sündimise pääw. **7)** Leikuse=kuu 26mal pääwal. Meie suure Keisri Herra Aleksander Niikolaajewitsi ja Tema Abikaasa kroonimise pääw. **8)** Leikuse=kuu 30mal pääwal. Meie suure Keisri Herra ja keige Weneriigi Walitseja Aleksander Niikolaajewitsi nime pääw. **9)** Mihkli=kuu 8mal pääwal. Eesfäreewitsi Suurwürsti Niikolai Aleksandrowitsi, Weneriigi aujärje päris päria, sündimise pääw. **10)** Jõulo=kuu 6mal pääwal. Eesfäreewitsi Suurwürsti Niikolai Aleksandrowitsi, Weneriigi aujärje päris päria, nime pääw. Needsinatsed Kroonopühad peetakse nenda kui Paasto jutluse pääwad.

Teadaandmine

mil aial raamatuid, raha ja pakid Posti=majas wasto wõetakse, ja mil aial postid raamatuid Tallinna toowad.

Raamatuid wõetakse wasto:

Peterburi ja Tartu linna poole: Keskñädala ja Laupäawa homiko kello 9 lõuneni kello 12.

Ria ja Perno linna poole: Teisipääw ja Reede kello 9 homiko senni kui pärast lõunat kello 2.

Saabsalu ja Paide linna poole: Pühapäaw ja Neljaspääw homiko kello 9 senni kui kello 2 p.l.

Raha ja pakid wõetakse wasto:

Peterburi ja Ria poole: Teisipääw ja Reede homiko kello 9 senni kui lõuneni kello 12.

Saabsalu ja Paide poole: Neljaspääw ja Laupääw homiko kello 9 senni kui lõuneni kello 12.

Postid toowad:

Peterburist ja Riast: Neljaspääw ja Pühapäaw õhto. Saabsalust ja Paidest: Keskñädal ja Laupääw.

Hooste-, weiste- ja fauba-laadad.

Cesti=maa Rubermangus.

Tallinnas: 1) Jaani=kuu 20masti pääwasti kuu otsani Saksa laat. 2) Jaani=kuu 27masti pääwasti nädala läbi willa=laat. 3) Mihkli=kuu 26mal, 27mal ja 28mal pääwal weiste=laat.

Rakwere=linnas: 1) Neäri=kuu 27mal ja 28mal p. 2) Jaani=kuu 16mal ja 17mal p. 3) Mihkli p.

Paide=linnas: 1) Künla=kuu 3mal p. 2) Jaani=kuu 25mal p. 3) Mihkli=kuu 10mal ja 11mal p. 4) Talwe=kuu 8mal ja 9mal p.

Haapsalu=linnas. 1) Neäri=kuu 10mal ja 11mal p. 2) Mihkli=kuu 14mal ja 15mal p.

Paldiski=linnas: 1) Künla=kuu 2sel ja 3mal p. 2) Mihkli=kuu 21mal ja 22mal p.

Pihola=linnas: 1) Esmaspääwal enne Wastla p. 2) Mihkli=kuu 24mal p.

Rapla: 1) 3mal reedel pärast Neäri p. 2) 1sel reedel pärast Mihkli p.

Reblastes: 1) Neäri=kuu 26mal ja 27mal p. 2) Mihkli=pääwal ja kaks pääwa se järele.

Merjamaa kiriko juures: 3mal Kristuse tulemise P.

Orfital: Neäri=kuu 7mal ja 8mal p.

Koloweres: Neäri=kuu 17mal ja 18mal p., ja Wiina=kuu 4mal ja 5mal p.

Jõhwi: Mihkli=kuu 24mal ja 25mal p.

Keila kiriko juures: Mihkli p. ja 2 pääwa se järele.

Jõehtmes: nädal pärast Mihkli pääwa.

Uemõisas, Hageri kihelkonnas, Kuivajõe kõrtsi juures: Mihkli=kuu 14mal, 15mal ja 16mal p.

Kiwi=Wigalas: Talwe=kuu 15mal ja 16mal p. lina=laat.

 Rubermango kosto käso järele ei ole luba, ei laul pääwal ega pühapäawal laata pidada, waid kui nenda juhtub, peab seda teise nädala esimese argipääwal peetama.

Pihwlandi=maa Rubermangus.

Tarto=linnas: 1) Kolme kuninga suur Saksa laat, peetakse kolm nädalat. 2) Peetri= 3) Maaria sündimise= ning 4) Mihkli=pääwal.

Perno=linnas: 1) Heina=kuu 20masti p. 3nädalat Saksa laat. 2) Esmaspääw ning Teisipääw enne Mihkli=pääwa. 3) Esmaspääw ning Teisipääw pärast 3mat Kristuse tulemise P.

Wilandi=linnas: 1) Künla=kuu 2sel p. üks suur Saksa laat, 8 pääwa. 2) Jaani pääwal, 3 pääwa, ning 3) 24mal ja 25mal Mihkli=kuu p.

Kuresaare=linnas: 1) 12mal Küünla=kuu p. üks suur Saksa laat, 12 pääwa. 2) 15mal, 16mal ja 17mal Mihkli=kuu p.

Wero=linnas: 1) Jaani=pääwal. 2) 24mal Mihkli=kuu p. 3) üks suur Saksa laat, mis 8 pääwa peetakse 22sest Küünla=kuu pääwast. 4) 10mal ja 11mal Salwe=kuu p.

Walka=linnas: 1) 12mal Jaani=kuu p. 2) 10mal Leikuse=kuu ja 3) 29mal Mihkli=kuu p.

Ubjä=moisas: Mihkli=kuu 2sel ja 3mal p.

Antso=moisas: Mihkli=kuu 14mal p.

Audrus: 1) Reede enne Wastla pääwa. 2) 18mal Mihkli=kuu p.

Helme=moisas: 15mal Leikuse=kuu p.

Kaanso=moisas: 30mal Leikuse=kuu p.

Käo=moisas: 10mal Pori=kuu p.

Kastnas: 8mal Mihkli=kuu p.

Killingi=moisas: 1sel, 2sel ja 3mal Mihkli=kuu p.

Kirepää: 17mal Mihkli=kuu p.

Korti=moisas, ligi Walka=linna: 15. Mihkli=kuu p.

Kosse=moisas: 24mal Kufki=kuu p.

Eustiwere=moisas: 15mal Wiina=kuu p.

Moisefaste=moisas: 10mal Leikuse=kuu p.

Mönniste=moisas: 10mal Mihkli=kuu p.

Mustwees: Mardi=pääwal.

Oldre=moisas, Helme kihelkonnas: 10mal Mihkli=kuu pääwal.

Põltsamaa=moisas: 17mal Mihkli=kuu p.

Põdrawere=moisas: 13mal Mihkli=kuu p.

Rappina=moisas: 4mal ja 5mal Mihkli=kuu p.

Rõssi=moisas: 24mal Leikuse=kuu p.

Rõnge=moisas: 8mal Mihkli=kuu p.

Senno=moisas: 21mal Mihkli=kuu p.

Tarwaste=moisas: 1) 29mal Jaani=kuu p. 2) 6mal Wiina=kuu p.

Waste=moisas: 2sel ja 3mal Pori=kuu p.

Weske=moisas, Rambia kihelkonnas: 15mal ja 16mal Wiina=kuu p.

Wendro=moisas: 20mal ja 21mal Mihkli=kuu p.

Wastse=linnas: Mihkli=pääwal.

Narwa=linnas: 1) Küünla=kuu 6mal p., 4 pääwa. 2) Mihkli=kuu 20mal p., 4 pääwa.

Hobuse tapja.

Motto: „Parem karta kui kahetseda!”

1. Gesticōne.

Mie Gesticōne on üks imelik maa ja sa tunned seda, armas lugija, nõndasamati, kui weike lapsuke oma pere due — see maa on ju sinu isamaa, kus sa esimest korda pääwa walget nägid, kus sa liigud ja käid, oma palgehigis seda tööd tallitades, mis Sumal sulle seadnud — see maa on seesama, kus wiimaks su wärsind ihu pääwa koorma ja palawa järel peab hinggama wiimse pääwani. Sumal on seda maad rohkesti õnnistanud, sest kuhu ial filmad pöörane, näeme põldusid, mis head wilja kannawad, ehk heinamaid, mis rohu ja lilledega kaetud, ehk metsi, kelle warjul wärsind teekäija hea meelega puhkab, oma käd risti paneb ja Sumalat tänab, kelle auu kõik maailm täis on. Põldude, heinamaade ja metsade wahel näeme siis maanteed, nagu walget kangast,

mis meie filma ees — seda eemale edasi ehk tagasi waatame — iga kitsamaks läheb ja wiimaks filmist koguni kaub, sest et üks weike mägi ehk mäeking meid keelab eemale waatamast ehk kaa seepärast, et inimese film ial maailma otsani ei ulata kaa seal, kus mägesid ei ole. Sa tõeste, neid ei ole meie maal mite ükeliiga! Aga ommeti on siin ja seal kaa mäge leida, ja kes sagedaste teed käinud, wõiks neid pea nimetada ja teab küll, kui palju waewa nemad hooste ja neile woorimeestele teewad, kes oma hooste peale halastawad, nõnda kui Püha Kiri käsib.

Tead, et Tallinna ümberkaudu, kus neid kodanikusi wäga palju on, kes hoopkaupa ja halwa hinnaga tahawad maale sõita — et seal ümberkaudu mitu mäge on, mis, et naad küll weikesed on, ommeti teekäijat wärsitawad. Ma seisin sagedaste nende mägede juures ja nägin haleda meelega, kuida mõni hobune lia suure koorma ees lõotsutas, ehk kuida wahel linna herra ehk isand oma abikaasaga ja weel hea tosin lapsi wangkre peal istusid, muist naerdes, muist õisates, kõige wahemad kisendades — kõik rõõmu pärast, et naad nüüd (wõib küll olla mõne aja takka) linna tolmust wälja halja muru peale lootsid saawa. Aga seda naad mite ei mõistnud, et see üks ehk

wahest kaks kewadest lojust, mis wangre ees olid, foguniste sest sõidust ei rõõmustanud, waid suure waewa al keele suust wäljaajasid ja peaaegu edasi ei saanud, et kül woorimees sajas ja karjus ja piitsa warrega neid pekks, nagu oleksid naad kiwi aga mite luu ja liha. Jah, jah, tema kuri loom mõistis kül, et koorem liig suur oli, aga ta mõtles aga see peale, et ta sel kombel ehk poole rubla enam kasu sai — tema oli hobuse tapja. Seda näeme peaaegu igapäew nende mägede juures, mis Tallinna alewi lõppetuses Tartu ja Narwa maantee peal on; need samad mäed on meie maal kuradile diete nagu lõksud, kus ta hobuse tapjaid püab, kui nende kurjuse mõdt täis on, ehk nende nimed enesele üleskirjutab, kui naad alles joone peal on, seda mõdtu täita. Nende nimetatud mägede juures peawad wahel — hoidku meid Jumal — imelikud ja inetumad asjad sündima, ja mõni, kes siin oma waeste hooste pärast wihastades kuradit ja kõik kurjad waimud api hüüdis, pidi seda pärast kahetsema, — aga tegi seda liig hilja. Seepärast kandku iga woori- ja teu-pois, ja kõik linna saklad, kes armawad ühe wangre sisse niisama palju mahtuwa kui Moa laewa sisse weeuupputuse ajal — naad kandku hoolt, et ühel pääwal mite kaa nende kurjuse mõdt

täis ei saa. Ma ei nimeta seda paika mite, aga mis seal kord sündis, mis ühel ehk teisel wiisil weel ika wõib sündida, seda tahan ülespanna margsiks neile, kellele seda ehk tarmis läheb.

2. Kõrts maantee ääres; pitt Daniel tuleb õomajale.

Nimetatud kahe maantee ääres linna ligidal on kõrtsid ehk trahterid ülesehitatud. Mitme aasta eest ühel õhtul — see oli laupäewa õhtu enne Kristuse ülestõusmise püha — kui kõik õiged ristiusimesed ju olid magama heitnud, siis kuuldi teise nende kahe kõrtsi ees kangget ja walju häält: „pois! hobused eest ära!“ hüüdis ta ja nõnda kolm korda; ja wiimaks kasti weel: „igauhele annad poole matti kaeru!“ Kõrtsi sulane ehk tallipois, kes teekäijate hobusid toimetas, oli põhu peale pitkali heitnud; ta oli joodik ja hommikust saadik palju wiina ja õlut oma kurku walanud, eks temal siis ammu pidand õigus olema maha heita. Poolunine süütas ta tuld laterni sisse, tuli tuikudes wälja ja nägi kaks hoost, teine must, teine mustelauk, mõlemad nenda lahjad, et kuu ja tähed hõlpsaste neist wõisid läbipaista. Hobused olid wangre ees, aga inimest ta ei näinud. „Pagan,

Kus on Daniel — sajatas tallipois — tema wist tee ääre kraami jäänud, ehk on ta ju toas wiinaklaasi juures, ei wõi enam oodata, et hobused peaks wastawõetama! Tema koer weel lähed huffa ja jääb wiimaks wangkre alla, kui ta oma liiga joomist maha ei jäta!" Nõnda nurises tallipois uimase peaga ja otsis laterniga igalt poolt woorimeest, aga äkitselt hakkas kängeste wanduma ja kisendas, kurja täie suuga hüüdes: „Daniel, oled sa hul peast wõi joobnud kui siga? mis sa seal teed?" Tagumise ratta külles kufitas wana Daniel ja püüdis kõige oma rammuga seda edasi weeretada, ei kuulnud midagi, ei teadnud, kus ta oli, kunni tallipois laterni tema silme ette pani, tema käest finni hakkas ja ütles: „Daniel, ammu ammu ju oled mäest ülesse saanud, hobused seisawad, tõuse püsti!" Daniel wahtis kaua tallipoisi filmi, kes tema wana sõbr oli, wiimaks hingas ta raskesti, küsis madala ja kahisewa häälega: „Kus ta on, ehk läks ta juba ära?" — „Keda sa küsid?" wastas tallipois, „kes see oli? ma kuulsin kül wõõrast häält mind hüüdwa, aga ei näinud kedagi!" — „Kas ta weel seal?" küsis jälle Daniel wärisedes. „Ei ma näe kedagi — wastas pois — kes see siis oli?" — „Kuri waim ise!" ütles Daniel tasaste, „Jumala pärast

wõta hobused eest ära, nii kermeste kui sa aga wõid, muidu ta tuleb jälle ja wõtab meid mõlemad!" — „Sa oled hulluks läinud, ütles tallipois; kui kõige muu asja pärast nii wäha karta oleks, kui tema pärast, kül meil siis maa peal priiske elu oleks!" Aga ommeti ütles ta seda nii-suguse häälega, kellest igaüks oleks aru saanud, et tema süda rinnus wabises nagu talle saba. „Ole wait! — ütles Daniel, — ära tee oma sõnaga pattu! kui sulle juhtuks, mis mina täna olen tunda saanud, külap siis teistwiisi räägitsid!" — „Jääd õõseks seie?" küsis teine. — „Mite saa tuhande rubla eest lähaksin ma enam sammu edasi. Oh mu Jumal, kõik mu ihu teeb haiget, pean tupa minema. — Aga waata, eks ta seisa seal aja ääres? Jumal hoidku mu hinge ja kõik head waimud kaitsku mind kurja eest!" — Nõnda kõneledes läks Daniel kotsa ja oleks pimedas peaaegu keldri kuffunud, aga seekord sai ehmatusest kül. Tallipois oli kaa tasaseks saanud ja ei lausunud enam sõna; mõlemad olid rõõmsad, kui toas olid, kus weike tuluke walgust ja sooja andis. Et kül ju hilja oli ja kallid pühade laupäaw, oli kõrtsitoas ommeti weel mõni wenna, kes hulkumist enam armastas kui tööd, wiina enam kui wet. Aga kõrtsmik ise ei tunnud teisi pühi

mite, kui aga neid, mil rahwas kõrtsis häästi wiina jõi, kavatsetes ja hüppas; nõnda iseäranis suurel laadapaawad olid temale kõige ülemad pühad, kõrtsi tuba oli tema kirik, raha tema Jumal, wiin tema õnnetooja, see aitas teda ta Jumalat kätte saada. Aga kuida peaks kül niisuguse hingega lugu olema, kui teda seitsinatsest ihust lahutata? mis abi saab ta siis oma Jumalast ja õnnetoojast? Wiin on tdest üks imelik õnnetooja, ta rõhub wiimaks oma kummardajaid ja saadab neid hukka. Kurje inimesi ja asju on maailmas, ja mitu wõtawad neid wastu, nagu saaksid neist õnnistust, aga kui arwawad oma õnne täis olewa, siis tuleb äkitselt hirmus ots kätte. Olid tuhande kahelksa saa aasta eest kaa ligi 60 meest, kes ennast ütlesid Messiasse olewa, ja ommeti oli üks ainus aga õige ja Jumalast saadetud Õnnistegija: see kellest Püha Kirik tunnistab.

Pitka Danielit olete Tallinnas kül näinud, rahwas nimetas teda enne „hebuse krõõnijaks“ — aga nüüd ta on teine inimene. Kui ta muidu kõrtsitupa astus, pidid kõik filmad tema peale waatama, ei mite et tema filmnagu nõnda hirmus oli — ilus ta kül ei olnud, sest et ta pea aegu igapaaw joobnud oli, — waid seepärast, et ta ifa wandus ja sõimas. Seeford waatasid jälle

kõik tema peale; oh ime, ta ei tulnud mite wanal wiisil. Täna ta näitas nagu rõhutatud müür, mis iga filmapilk tahab maha langeta. Muidu ta kolistas mõbda tuba, piits peus pahandas teisi, tegi tüli — nüüd tuli tasaste ja istus koke teise nurka maha, palus leent ja silku, mite õlut ega wiina, ohkas raskeste, pühkis tolmu ja muda filmist ära — lühidelt öelda, ta oli hoopis teine inimene, kui endine kuri Daniel. Kõrtsitudruk, Mari nimi, hakkaja ja ilus noor tütarlaps waatas imeteledes tema filmi ja küsis: „Daniel, Daniel, tuled sa lõukoera wõi muda august — mis ime on sinuga sündinud?“ — „Danielile wõib kül üks imelik asi sündinud olla, ta ei ole ial nõnda olnud kui täna näha! — ütles tallipois, — mina isegi ei tea, mis hääle see oli, mis mind praegu hüüdis ja kaskis hooste poole matti kaeru anda; ei inimesel wõi niisugune hääle olla!“ Daniel kuulas, nina karsus ja mokad wiltu, ohkas ueste ja ütles: „wõi ta kaskis hoostele häästi kaeru anda, et anna siis kaskkorda enam kui muidu, ja kui weel enam tahawad, siis anna weel. Kui ma aga oma hinge tema käest peastan, siis ei ole kaertest lugupidamist!“ Tulise nälgaga hakkas ta nüüd oma leent sõdima, aga seda enam ta sõi, seda enam kaa ohkas ja wingerdas, nagu saaks ta nüüd

waſt jõudu oma häda täieſte ülesraakida. Teiſte pilkamist oli ta taſaſe ja waikſe meelega kuulnud. Kui kauſ tühi oli ja luſikas põhja peal, tõstis ta oma pea natuke üles ja ütles: „Naerge aga kui palju tahate, kui teiega ehk ükſkord nõndaſamati ſunnib nagu täna minuga, ſiis teie enam ei naera!“ — „Noh, mis ſulle ſiis on ſündinud, wiſt ſa oled iſeennast näinud; ſeſt juba on kü; kui keegi ſind näeb, ſiis ta enam ei naera!“ ütles kõrtsitüdruk, „juba ſagedaſte, kui ſind ukſe peal nägin, lõppes mu naer.“ — „Aga hakkasid ommeti pea jälle naerma — ütles pits Daniel — ja naera weel kui kaua ſa tahad, Mari! Aga oleks ſee ſu waſtu tulnud, keda mina nägin, ſiis ſu halp naermine lõppeks üſna!“ — „Keda ſa ſiis nägid, et ütle ommeti, juba hakkasid kartma!“ — „Jah, Mari, kui igauks teda enam kardaks ja tema eest hoiaks, kü ſee oleks hea! Kes teda kardab õigel ajal, ſelle üle ta wõimust ei ſaa ega wõi teda waewata, nagu täna mind!“ ütles woorimees. — Daniel ſa oled rumal, ehk mis on täna ſinuga? et räägi ommeti, mis on ſinuga ſündinud, kes on ſind waewanud?“ waſtas tüdruk kannatufeta. — „Kuri waim! — tema on mind waewanud!“ ütles Daniel natukeſe aja pärast madala häälega. „Tõho, ſa wana sõge! —

ütles Mari — ega kurbadit enam maailmas ei ole; teda ei ole keegi näinud, miſpärast ſiis teda tarwis karta?“ — „Sina ja weel mõni teine räägib nõnda, — ütles Daniel — aga mis mina räägin, ei ole waletatud, ſee on tõsi, ſee on nõnda täna ſündinud! Kui ta aja tagant wäljatuli, arwaſin eſmalt kaa, et keegi üleannetu mind tahtis ehmatada, ja pidin piitsaga leiſama. Aga, armas aeg, kü ta mulle pea teiſed mõtted pähä ajas, et aru ſain, kes ta oli!“ Nõnda kõneles Daniel, ja pea jo käed langgeſid jälle nagu wäſind maha.

Kõik kes toas olid, aſtuſid nüüd ligemale ja himuſtaſid, et ta kõik täieſte pidi ülesraakima. Seda naad nüüd jo mõiſſid, et midagi oli ſündinud, aga tahtſid kuulda, keda lugu õiete olnud.

3. Mis Danielile oli ſündinud.

Daniel koſtis: „Kui teie juſt tahate kuulda, ſiis tahan rääkida. See wõiks kaa mitmele ſuurt kaſu tua! Kui eest otſaſt peale hakkas, ſiis lugu on nõnda: Nagu teate, on Paldiski meri laewadele ammu lahti, et naad ſeal alati tulewad ja lähewad; aga Tallinna ligi naad weel ei ſaa. Nüüd on ſee kewanene aeg meile woorimeeſtele nagu leiſuſe aeg, ſeſt mis laewaga Paldiskisse

tuakse, weame meie hoostega Tallinna ja siit weel eemale. Mina wõtsin Paldiskis kaa kaks aami joodawat wiina oma wangkre peale ja hak-
 kasin tulema nii kermeste kui aga wõisin, et saaksin pea tagasi ja uut prahti. Tee peal ühes mõisas anti mulle weel üks pak wiina aamide juure, sinna samasse wia, kuhu praegu wiina wiin. Ma arwasin, külap hobused seda kaa weel tõmbawad ja saan ommeti parema hinna. Mulle anti seal ka mõni hea suutaie wiina ja toop õlut; aga seda enam ise sain, seda wähem kandsin hooste eest hoolt; arwasin kaa, et parem on, kui nende kõhud mite liig täis ei ole, saawad siis kergemine edasi; pealegi on kaerad wäga kallid ja minu kasu pääw pääwalt ifa wähem. Ma sõitsin edasi, andsin hoostele wahel heina kõrt ehk tükki leiba, wõtsin ise iga kõrtsis wiina ja õlut südame kinnituseks ja sain nõnda wiimaks Troomile. Seal leidsin sõbra, kes wiinaga Tallinna läks ja mind ootas. Külap tunneta wana Päärnat tema kabe kõr-
 wiga. Temal oli mitu angkrut peal ja kiitis seda kõige parema joodawa wiina olewa. „Ei — ütlefin mina — mul on parem!“ ja nõnda waidlesime natukesi aega, aga siis wõtsime nõuaks, ise katsuda, kelle wiin parem oli. Pea saime warguse kantsiga sinna, et kalli mārjaga wõisime

keelt kasta, palju süda kutsus. Päärna wiin oli parem. Tunni aega olime seal kurja tööga wiitnud, siis saime jälle minema. Minul oli pea otsas soe, süda oli täis hooste peale, sest naad jõudsid waewalt sammu kää. Jättsime Päärnaga kassisawa alewis Jumalaga, tema linna sisse kuntori peale, mina mõnda lasinggid edasi; sest ma pidin Tallinnast weel edasi minema. Tuba oli pimedaks saanud, kui Laadakõrtsi ette sain. Kõrsi oli ammu wäsinud hobusid peksmast ja süda täis, olin kui pöörane ja oleksin küll pidand aru saama, et lugu siis ju imelikuks läks. Andsin hoostele seal kummalegi kolme kopika eest leiba, arwasin: ehk see aitab kermemini edasi! aga lugu ei paranenud ühtegi. Oh see kuri maailm! ei siin enam saa korda ei rahwaga ega hoostega; iga ulitsapois oskab haugutada aga ise wihtab tööd; hobused tahawad hommikust õhtuni süa aga wangkre ees on laisad. Ime küll, et wesi weel raha ei maksa; aga peaksin ma wee eest kaa hinda maksuma, naad jooksid siis kaa teist see wõrra. — Nõnda ma arwasin siis ja meel oli wäga paha. Leiwaga olid hobused nii kermeste walmis, et mullegi pea aegu tarwis oli, wiina ja õlega ru-
 tata. Kõrtsirahwas ütles, et hobused hea meelega kumbki weel see wõrra leiba sõõksid. Aga: „kes

ei taha tööd teha — wastasin mina — see ei pea kaa mite sööma! ja seie jääb minu rahast ju muidugi kü!'' Andsin hoostele piitsa ja lõksin jälle minema. Hobused ei tahtnud jooksta; seda enam neile leikasin, seda laisemaks jäid, ühtegi ei aidanud, et ma kü kurja hüüdsin, mind wõta ja mu hobused kaa. Nõnda sain ommeti wiimaks mää alla, aga sinna hobused jäid seisma ja ei tahtnud enam paigast ära saada. Kü karjusin ja rookisin ilma wäsimata mõbda hooste jalgu ja päid, nõnda et kiwid oleksid pidand karjuma, aga nemad ei tõstnud jalgu ega saanud kaa sammu edasi. Nüüd hakkasin waljades kinni, tõmbasin ühe käega edasi, teisega peksin, et nende luudkondid oleksid pidand pehmeks saama. Raiped ei liikunud ei edasi ega kõrwale. Tagusin neid jalaga kõhu alla, wastu jalgu — üks ta puhas — kõik ilma asjata — ma olin just kui äranditud! Süda oli täis.

Dh seda tulist häda; mis nüüd teha? Seie ei olnud enam kui paar wersta maad, aga mädand määgi ees. Kõik wandumine — Jumal andku mulle seda andeks — ei aidanud enam, siis tuli weel üks nõu mu meele, kellest ma enne olin kuulnud, aga mis ma ial weel mite katsunud. Wõtsin taela tüki taskust, raiusin tuld ja tahtsin põlewat taela hoostele sawa alla pista. Tuba sirutasin

käe wälja — aga korraga tuleb üks suure kivi tagant wälja, kisub piitsa mu käest ära, paneb mulle wastu lõugu, et pea wabises otsas, ja hüab: „oot' sina hobuse tapja, sina lojukse krõdnija, sind ma tahan õppetada sõitma ja hooste peale halastama, sina koer!'' Ega ma weel ei kartnud, waid panin seda tühjaks jutuks; ja et see mind wihastas, karjusin mina, et ta pidi oma teed minema: ma wõin sõita, kuida tahan, sellega ei ole tegemist ei kellelgi inimesel, ega koeral, ega kaa kuradilgi. Wõi ei kuradilgi? rõõkis tema, — seda tahan sulle näidata — seefama mina just olen!'' Nüüd tegi ta oma suu lahti ja tuline keel rippus wälja küündra pitkufelt — seda ma nägin, ehk mu silmad kü ka natuke kirjud olid. Nüüd wõttis ta mu kraest kinni, wajutas pea ja käed maha tagumise ratta juure, karjus: „nüüd karga kodaratesse kinni ja lüka, sina kuri lojukse tapja!'' ja leikas mulle piitsaga üle selja ristati ja põigiti, et mul walu oli, nagu oleks ta habeme noaga rinnust läbi leiganud! — Dh seda hirmu! kõrwalt waatasin ta peale ja pitkad tulised sarwed olid temal peas. Tasa läks wangker nüüd edasi. Dh, mu sisikond wabiseb weel, selle peale mõeldes. — Waikseste hüüdis ta hõbuid, mind kihutas sõimates ja wanedudes ja hoopä selga ladudes, et maa mu al

warises. Pidin aga wangkret taffa lükkama. Hoosteale ta näitas piitsa eemalt, mulle pani näha peale, et armasin, mõni liige pidi tee peale maha jääma; ja kui wangker silmapilk seisma jäi, lükkas ta mind jalaga ja ahwardas weel, taelaga tuld mulle mekkida anda.

Katsusin weel ford wastupanna, aga ta hakkas minust kõrwu- ja karmupidi finni, rõhus mind ueste ratta juure maha, et ratas oleks mu pea wõinud puruks ajada. Nii wäsin, kui ma olin, kukkusin põlwili maha, aga piitsawarrega peksis ta mind wastu kõhtu ja jalgu, et jälle üles kargasin. Siiski tema mõirgas: „oot' sina hobuse tapja, kas sa nüüd aru saad, et wäsin ja nälgind hoosteale ei pea liiga tegema? Kas sa frants nüüd mõistad, et oma loomakeste peale pead halastama?“ Ma tahtsin Jumalat paluda oma hädas, aga et ma seda lapselõlwest saadik ei olnud teinud, ei mõistnud ma nüüd ühtegi paluda. Ma karjusin ja ulgusin, aga keegi ei kuulnud mind, ei ma näinud ei inimest ega muud looma, kellest abi loota. Kõl olime ju mäest ülesse saanud, aga ita weel jäi ta wangkre kõrwa ja waewas mind, et seesama tee siit saadik mulle nagu otsata oli, mis ma muidu lühikese ajaga olen ära käinud. Kui me' ehk poole tee peale saime, mõtlesin mina, et parem oleks, kui

ta mind tahab, et siis kohe wõtaks ja mite enam ilma asjata ei waewaks. — Nõnda ma mõtlesin, aga nagu teaks ta mu mõtted ära, kisas ta nüüd: „nihuta, lükk, tõsta, weereta sina hääemata koer; lükk, et weri suu künnte alt wälja jooseb, muidu ma wõtan sind kohe, ja siis iga weseks ajaks. Aga teed sa täna weel, nii palju kui jõuad, siis annan sulle seekord weel armu, aga see on siis kaa wiimne ford! Sa minu pärast on hobuse tapjad ja kõwa südamega woorimehed ja muud armutumad hobuse pidajad kõik; mulle on neid tarwis ja üks hea hulk juba koos. Kes hoosteale üleliiga peale paneb, neid üle jõuu wäsitab, neid häästi ei sõdda, neid talwe külma, suwe palawa ja pööwa kätte õue jätab, et karmasid ja parmud neid näriwad, — kõik kes nõnda teewad, need on minu pärast. Mul on niisugusi hobuse tapjaid ju küll, aga ommeti on mulle neid weel tarwis. Tallinna ja muu linnade, ja külade ümberkaudu, kus soola, kiwa, puid ja muid kaubaasju weetakse, maanteede ääres, kus wahel saksu ühe wangkre sees tofina kaupad sõidetakse, kus teurawas jopastand peaga oma koormatega linna ruttab — ho, ho! sealt walitsen ma oma mehi, seda nooremad ja tugewamad, seda parem; aga wanad ja joodikud, ei ma neist palju kasu ei saa,

siiski wotan kaa neid. Sind, joonud pits Daniel, sind tarwitan kaa! — aga nihuta, lüffa, tõsta, weereta! see kord ehk halastassin weel su peale!”

— Ja jälle rihmas mind piitsaga häästi, et ma ühtegi enam ei näinud ega kuulnud, ühtegi enam ei mõistnud ega teinud, kui aga, et ma ratta külles lükkasin ja tõstsin, et filmad olid kui tuld täis ja higi mõõda palet mahajoojis. — Muud ma nüüd enam ei tea, kui aga, et tallipois korrage laterniga mu ees seisis.

Nõnda kõneles pits Daniel, ja jälle oli temal higi palges, nagu oleks ta ueste sedasama waewa näinud. „Nüüd palun weel — ütles ta lõppetuseks — mingisugust sooja joomaaega! See mind jälle jahutaks, sest mul on ikka weel seesama walu südames, nagu seisaks ta praegu mu kõrwas oma tuliste filmadega ja lööks mind oma terawa saapaninaga!” Seda beldes lödised ta hambad nagu linnu peletaja karesti, kui ta warblasi herneste seest tahab äraajada. Tallipois wabises kaa, tüdruk kohkus, kõik rahwas ja tubagi warisefid, nagu seda igapäaw seal näeme, kus niisuguste asjade peale ial ei mõelda ja kus süda ütleb: „sulle peaks kaa nõnda sündima, sina ei ole parem!” Ja seda känggem on kartus siis, seda enam keegi enne mõkkadega suurussteles.

4. Danieli lugu seletata rumalaste ja targaste ära.

Kui jut otsas oli, istusid kõik maha, ja igaüks andis oma seletust, mõni wäha sõnadega, mõni laiemalt. Aga, nii kui teame, on seletused üleüldse ita pikemad, kui seletatud asi ise, ja wahel on seletustele jälle ued seletused tarwis, kui neist aga pisut tahad aru saada. Seda näeme ju iseäranis seal, kus wanad memmed oma unenägudest kõnelewad; on unenäud neile juba selged rumalused, seletused on weel rumalamad. Drahteris oli pea aegu seesama lugu. Üks nimetas kõik, mis Danieliga sündinud oli, unenäuks, teine arwas seda seestpidise nägemise olewa olnud! — aga kust tulid siis Danieli selga ja filmi need werised worbid? ega need ep olnud seestpidi. Jälle teised panid kõik selgeks waleks, — aga kuida oli siis Daniel südamest nõnda rõhutatud ja warises wäga? Jälle teised ütlesid: Daniel on tonti näinud, kurja inimese waimu, kellel hawas rahu ei ole; kuradit ei ole maailmas olemas, seda teab iga tark inimene! Seal oli kaa üks undsandsakas ratsapael, se pani tonti ja kuradit nalja jutuks ja ütles, et rumalad ja lapsed weel nende olemist usuwad, aga kes maailma tarkusest märku saanud, see ei usu enam

midagi, kui aga seda, mis ta oma näpu wähele saab. „Jah, jah! — irwitasi teised — küll see oleks rätsepale meele pärast, kui keegi muud ei usuks, — ega siis keegi enam kaa ei usuks, et ta iga kuu pealt tüki riet näpu wähele wõtab ja oma tasku pistab!“ Nõnda ja mitmel wiisil naerisid weel mehest. Rätsepa süda sai küll täis, kui ta seda nalja kuulis ja teised teda ta ammeti pärast, mis ise enesest ammis küll on, narrisid. Aga ta oli wait, sest ta seisis üksi nii mitme wastu.

Sel ajal, kui nemad nõnda sündinud imeasjast kõnelesid ja seda seletasid, oli üks wiisakas noor mees kaa tupa astunud ja pudeli õlut wõtnud. Näitas nagu oleks ta trahteri tüdrukuga enne tuttanu, sest naad rääkisid teine teisega waitseste ja waatasid lahkest teine teise filmi kui sõbrad ja pilgutasi kaa filmi, kui naad arwasid, et keegi seda tähele ei pannud. Wiimaks hakkas noor mees, kui ta kuulis, mis asjust räägiti, kaa teistega juttu ajama, ja mis ta ütles, oli kõikide meelest heaste ja targaste wäljaarwatud. „Et Danieliga ühtegi ei oleks sündinud, ütles tema, kes tohib seda welda? selle wastu tunnistawad ju worbid ta filmis. Aga et kuri waim ise teda mäest ülesse ja siit saadik saatnud, seda ma ei arwa. Ta on liig suureline ja uhke, et ta halwa

ja joobnud woorimehe pärast niisugust waewa peaks nägema. Aga nagu kindralil upserid ja teisi alamaid on, nõnda on kaa tema walitsuse al teisi kurje waimusid. Niisugune alam oli kaa see, kes täna Danielile hirmu andis. Seda arwan ma tõeste. Ma olen oma ündsast ellamemest mõnda kuulnud, sest wõin ma seda küll ära mõista. Mu ellamem on palju omal ajal maas ilmas näinud ja kuulnud!“

Kõik kuulasid, suud ja silmad pärani lahti, noore mehe kõned; aga nüüd oli neil suur hirmu teada, mis tema oma ellamemest oli kuulnud ja kuida ta seda sündinud asja pidi seletama. Naad ajasid tema peale ja ta kõneles siis weel nõnda:

Kuradil ei ole kellegi inimese wastu head nõuu, aga — paragu Jumal — rahwas ei usu seda mite. Suurem rahwa hulk auustab ja meelitab teda, nagu kuningat — aga see ei aita. Kes teda kõige enamiste auustab ja nimetab, selle wiib ta kõige esmalt põrgu ja waewab teda seal rohkesti. Nüüd teame ommeti, et keegi nii wäaga kuradit ei auusta, ega teda nii sagedaste ei hüia, kui woori- ja teupoisid — wõib küll olla, et kaa teiste rahwa seas mitu nõndasamuti teewad; igaüks tunneb ise ennast parem kui mina. Hea küll,

kes kuradit auustab, sellele tasub ta ika oma wiisil. Woori- ja teupoisid on nüüd sagedaste tema meelest nagu päris sulased ja temale tuleb neist kaa hea kasu. Kuradil on kaa wahel imelikud mõteted, nagu mitmel inimeselgi: Wahel tõuseb tema sees korraka himu, kõiksugusid ehitamisi etewõtta, et ta pörgus majad ehitab, maanteed sillutab, sillad wääwlist asutab ja muud selle sarnast; siis on seal wedamisi wõd ja pääwad. Hobusid pörgus ei ole, teab igamees; neid on Jumal inimestele abiks loonud. Ja see ep oleks kaa õige, kui naad waesed loomad, kui neid siin ju rohkesti waewati, pärast weel kurja waimu peaksid orjama. Ei mite! kõwa südamega woori- ja teupoisid ja kõik hobuse tapjad — need teewad pärast hoooste tööd; kõik tigidad kutsarid ja hobuse pidajad — neid paneb wana kuri waenlane tuliste ahelatega tuliste wangkrete ete, paneb koorma peale nagu mägi, pekstab neid tulise piitsaga, kunni naad põlwili maha kukuwad, weriste küüntega mulda kraabiwad, nagu tahaksid naad sinna ennast ärapeita; aga siis roniwad weikesed tulised sippelgad, siis tulewad parmud ja torgiwad neid tulise astlaga ihu sisse. On naad ju poolfurnud, siis paneb ta tulist hobuse sõnnikut nende peale, mis siit maa pealt korjatakse. Seks tar-

witab ta neid pärast surma, kes siin ilmas laisuse pärast kerjawad ja tööta ümberhulguwad, kes igas paigas, kus riidlemine lahti on, oma nina kaa sisse pistawad. Nemad peawad pärast mägede ja muu sandi teede pealt seda sõnnikut korjama, mis hobused oma waewas ja hädas lia koorma ees sinna maha jätawad. — Ehk, kui see weel ei aita, walab kuri waenlane weel tulist wet nende kurku. See ei ole muud, kui se määrg, mis hobused kõrtside ehk trahterite ete maha jätawad, kui naad tundide wiisi ehk kaa läbi wõd peawad wues seisma, ja woori- ja teupoisid istuwad kõrtsitoas wiina ja õlle juures. Kõrtsmikud, kes woorimeeste aega wiidawad ja enam ja enam wiina neile pakuwad, peawad pärast seda sinast aega ümberkäima ja kõrtside eest seda määrga korjama ja siis oma endisi sõbru sellega jootma ja isegi seda riipama. — Wahel tõuseb nüüd kurjal waenlasel wääga suur ehitamise himu; nõnda püüab ta iseäranis nüüd head sillutatud teed teha ühest tuleleegist teisest, ja iga kõrtsi ukse juurest otseskohe pörgu, et ta seda kermemini omaksed saaks alla wia. Meie küll oma filmaga ei näe neid teesid. — Riisugusel kange töö ajal on temal wedajast pundu. Ta peab wääga palju korraka ühe wangkre ete panema, sest woori- ja

teupoisid on suuremat hulta ilma rammuta, joodikud, weetõbised, tiiskust ja muud haigust põdesmas. Siis on ta kohe wäljas, enam wedajaid omale otsima, nooremaid, kelle jõud weel lialt ei ole lõpenud. Ta püüab neid järsku suretada, teeb neid joobnuks, uimaseks ehk tigedaks, et naad nagu sõgedaks lähewad, maha kukuwad ja raskest surma leiawad. Nõnda saab ta rammusamaid mehi oma tööle.

5. Mis Mõldri Hantsuga ennemuiste on sündinud.

Ükskord oli lugu nõnda, et ta tahtis suure jilla ülesehitada ühest tuleleegist teise, aga temal oli mõni hea tõmbaja waja. Ta läkitas nüüd oma alamaid wälja ja nemad peitsid ennast maanteed ja mägede ääre ära, iseäranis neil päiwil, mil palju rahwast turule ehk laadale läheb, mil kaa mõni talupoeg, kes muidu wiisakas, kui ta kaubast hea hinna sai, ommeti wiina wõtab ja sooja peaga kaa hobuse tapjaks saab. — Wana kuri ise ehitas ennast kena riidega, tutsparad nina al, kitskehabe lõua otsas, otsegu rikas kaupmees, ja hakkas nõnda rahwa seas uulitsate peal ja mööda trahterid wedelema ja seda otsima, mis

taale tarwis oli; ja seetord ta tahtis tugewat wedumeeft tiisli kõrwa kõige suurema wangkre ete otsida. Wana turu kaelas nägi ta pea ühe noore mehe, maalt mõldri poja, pite, priske, suur ja tugew, kes kohe jõuu poolest üksi seitsme wastu. „Oh, küll see mulle oleks hea saak!“ mõtles waenlane. Noor mõlder oli jahu linna toonud, rängga koorma; aga hobused olid kaa ees, neli suurt ja tugewat elajat nagu mõisniku tõlla hobused, ja tema ei olnud mite koguniste hobuse tapja. Ta toimetas oma hobuseid auusaste ja naad armastasid teda kaa. Tuli ta nende ligi, siis hirmusid; oli ta nende kõrwas, siis õõrusid pead ta öla wastu ja meelitasid teda, nii palju kui mõistmata loom seda wõib. Nenda ei olnud kural midagi õigust, noort meest enesele pärida, ega olnud ka lootust, kui ta wana wiisi jääks, teda kätte saada. Aga kural walmistab iseäralisi eksitusi ja kiisatusi ja wõtab ühel filmapilgul neid, keda ta muidu aastate wiisi ilmaasjata oma wõrkudesse püüdis tõmmata. Seepärast on kaa inimesele kõige raskem asi, elu otsani meeles pidada, et kes seisab wõib pea langeta, ja et kural ümberkäib kui mõiraja lõukoer ja otsib, keda tema wõiks äraneelda! — Mõldri kõrwas seisis üks ilus noor tütarlaps, lahke ja rõõmsa näuga, ja

kül oli näha, et noor mees tüdrukust enam hoolis, kui wangkrest, hoostest ja muist asjust. Tüdruk oli Gantsuga — see oli möldri nimi — linna tulnud. Kuri waenlane sai pea aru, mil kombel ta oma asja nüüd kõige hõlpsamal wiisil pidi korda saatma. Ta otsis rahwa seast teist noort meest, rikka Wälja Priidu poega, Gantsu ja tüdrukuga ühest wallast, kes mõlemale tuttav oli. See tuli nüüd ja palus tütarlast meelitawa silma- ja libeda sõnaga, enesega koju sõita wekese rohilise wangkre sees, kus lai ja tüma iste pidi olema, ja kellega naad kermemini koju saaksid, kui suure tolmuse möldre wangkrega. Kake-teistkümmne wersta taga linnast wõiksid nemad Gantsu oodata K... kõrtsis. Kiufaja süütas tüdruku südamel kõrkust põlema, et ta auuks ja õnneks pidas, rohilise wangkre sees linnast wälja sõita. Ilma palju nõuu pidamata istus ta peale ja pea oli rohiline wangker ümber nurga Gantsu silmast ära, weel üks filmapiilk, siis ta ei kuulnud enam wangkre mürinatki kiwide peal. Ta seisis üksi oma wangkre juures. Waene Gants! sa ep olnud üksi; kiufaja oli su kõrwas, aga sa ei pannud teda tähele! —

Uga pea aratas ta Gantsu südamel kõik-fugused mõtted, mis mite head ega rahulised ep

olnud, sest ta süda sai täis ja meel pahaks. „Seal te nüüd sõidab rikka naabrega rohilises wangkres; naad on üksi lageda maa peal ja metsas; tema räägib, mis tahab, meelitab tüdrukut, tõstab ehk minu peale kurje kõnesid, lahutab ta südamel minust ära!“ Seda ja weel teist kurja mõtles Gants. Ja kui ta nõnda mõtles, läks ta süda ita palawamaks, ta ei wõinud enam rahul seista, käed wärisesid nagu tõwes, rohkestel joosis higi ta silmist maha, waewalt sai ta hoostele rauad suhu. Jäl ta ep olnud nõnda hooste pead sinna ja tenna kiskunud, ial weel — tema arwates — see ei wõtnud nii palju aega, neid rakkesse panna ja igauhe rihma oma kohta seada. Wiimaks ta istus peale, sõitis kui pöörane, et pea aegu üks laps wangkre alla pidi jääma, ja kermestel traabisid hobusid linnast ja siis alewist wälja. Uga nagu kõik haigus oma hakatusest saadik järgeste kaswab, kunni ta pöörab, olgu surma ehk elu poole — nõnda läks kaa Gants ita äkilisemaks ja ajas hobused enam ja enam ruttama; naad joosid kaa auufaste, et rõõm oli peale waadata, sest niisugusi hobusid ei leita meie maal palju. Seda teadis Gants ja see tegi teda weel sõgedamaks, et ta wäsimata piitsa plaksutas ja hobusid, seda enam naad joosid, seda enam

kibutas. Hoostel oli enam aru peas, kui nende jubil. Öppind wiisil tahtsid naad wastupidada ja sammu käia, kui mäest alla läksid, aga Hantsu aru oli lõpenud, ta tahtis alla ja ülesse ika üht wiisi, tuhat nelja sõita, et ta aga rohilise wangkre käte saaks. Et hobused suitsetid kui korstnad, et nende põlved weriseks peksetud olid, seda ta ei näinud. Oh tema waene ei teadnud, et kiusaja tema selja taha kaa oli wangkre peale istunud ja nüüd temale rahu ei annud, waid õiget filmapilku ootas, mil ta hobused kaa täieste sõgedaks pidi tegema: Sead hobused, mis ial hobuse tapjate käes pole olnud, ei wäsi surmani oma toitsaid, kui need kaa auusad on, häda sees aitamast; aga kui sa armutumal sõgedal wiisil nendega ümberkäid, siis on kaa nendega keif otsas ja wõid nende läbi pea surma leida. — Olesid need hobused seal mõistnud, kuida Hantsuga lugu oli ja teadnud, et tiidruk, keda ta tagaajas tema pruut oli, neil oles tema pärast hale meel olnud ja olesid ika weel ta sõgedust kannatanud. Aga naad waesed loomad on ju Jumalast ilma mõistufeta loodud, sest et inimese mõistus neid peab walitsema. Naad hakkasid wiimaks wene hooste kombel tõrkuma ja juba kiusaja nägi, et ta pea pidi wõitu saama. Hobused jäid seisma, kui Hants

pekkis, lükkasid tagasi, kui ta edasi tahtis, tantssisid ja löid tagant ülesse. Hobused sõgedad, Hants seda sõgedam. Hants ja hobused perud.

Korraga löi üks hobune Hantsu wastu riindu, wandudes kukkus ta maha, ja weel oli sunn täis sajatamist, kui ratas üle tema pea läks ja pea puruks. Waenlane wõttis teda käte ja wiis teda alla. Hants ei näinud enam oma pruuti, pidi nüüd ka kiwa ja wääwliit wedama, nagu hobune.

Inimesed ja weiksed, kellega temal enne tege mist oli, leinasid wääga tema pärast, ja tema pruut nuttis silmad punaseks. Aga kuri waenlane ei tohi teda igaweste enesel pidada. Waid Hantsule wõltsi, et, kui ta ükskord ühe hobuse tapja, kõwa südamega woorimehe ehk talupoja siidant wõiks pöördä, nõnda et naad ial enam hoostele liiga ei teeks, ega oma hingge mite enam kuradi käte nagu äramüüks, waid inimeste ja lojustega ümberkäiksid, kuida inimese kohus on — et Hants siis tulise wangkre eest pidi lahti, endise elu põlwe tagasi ja endise pruudi naeseks saama. Seks antakse nüüd waese Hantsule wahel aega, jälle maa peale tulla. Ta tuleb iga kalli laupääwa õhtu enne suuri pühi — nagu seefama õhtu, mis meie käes on — ja katsub siis seda meelearandamise tööd korda saata, kus pool ja

kelle kallal ta tahab. Aga küll se võib üks raske töö olla, sest siit saadik ei ole ta veel tulise wangkre eest lahti saanud, käib ika veel aega mööda ümber ja otsib, keda ta võiks parandada. Aga kes võiks niisugust wiinalakkujat talupoega, teuse ehk woorimeest parandada! Ja ommeti naad peaksid seda küll meeles pidama ja kui naad Hantsust ei hooli, ommeti ise eneste peale halastama. Sest kelle kallal waene Hants kord ilma asjata oma tööd tegi, need wõtawad pea wiimse leiwa marja suhu, sest neid ei jäta kurat mite kaua nende kurjuse sisse elama, wõtab neid pea kaa oma töö hooste hulka — ja muidugi teada, et siis enam neile meeleparandamist ei ole. Muellamem, kes elatand ja tark inimene oli, teadis enam, kui sada juttu niisugustest, kes Jõulu ehk muul kallil õhtul Hantsuga koku said, aga ei keegi oma kasuks, waid läksid pea kõik wiletsal kombel hukka.

Nõnda kõneles kene noor mees. Niisugusi juttusid kuuldas ika lahti südamel ja tõsise meelega, iseäranis kekköö ajal. Kõik silmad waatasid pitka Danieli peale ja tema pale oli kahwastand, ots hiline. Nüüd enam keegi ei teinud nalja, waid läksid ühe teise järele waikseste uksest wälja. Olgu wahel südamed kõwad kui kalju,

ommeti on neid wähä leida, kes niisuguse jutu järel, kallil bööl, kui naad kekköö ajal peawad koju minema, veel palju naeraksid ja kelle süda riinus ei peaks põksuma. Kui suurem hulk sai äraläinud, ütles pitk Daniel tallipoisi wastu: „Kuule, eks ma täna sinu juures wõi magada? Tõeste, ma ei tahaks sel öösel mite üksi jääda!“ Muidu Daniel rääkis hoopis teistwiisi; ial ta ei öelnud: „tõeste!“ waid ika: „wõtku mind kurat!“ Täna ta enam ei julend wanduda. — Tallipois oli selle nõuuga wääga rahul, sest ta wärises ise kaa, mõeldes, et temalgi kurjuse palk nii ligi wõis olla. Ehk ta kaa, seda jutu kuuldes oma meele tuletas, et ta sagedaste wäsinud hooste matist karmala täied kaeru oli kõrwale saatnud ja ise kaa hobuse tapjaks saanud. Oh, warastatud kaerad olid nüüd kui põlewad sõed ta südame peal. Üks wõõras oli veel tupa jäänud, enne nimetatud rätsep; oh tema waene rauk oleks hea meelega õõseks teiste kahe wahel pugenud; tema endine julgus oli ammu kadunud. Aga siin ei olnud temaga armu, teised ei teinud temaga tegemist. Waene mees, pidi veel kaks ehk kolm wersta maad linna minema, pidi üle lageda — nagu soldan, keda nuheldakse — kadalippu jooksmata aedade ja kraawide wahelt läbi, kus ta iga samm

peal endist mõldrit Hantsu oma pitka piitsaga arwas nägema. See olgu märgiks kõigile laiskadele, rätseppadele ja teurahwale, kes öö ajal mööda kõrtsa hulguwad.

6. Teine pääw; mehel teine meel.

Teisel hommikul oli ju walgeks saanud ja kõik rahwas walmis, kiriku minema, siis tulid kaa tallipois ja pitk Daniel magamise kambrist wälja, mõlemad wäga waike kumbe- ja lahke nānga. Danielil oli pea aegu wesi silmis, et ta niisugusil kallil pühil pidi hoostega teed käima, aga ta ei tohtinud teise pääwani senna paika jääda, sest et need kelle kaupa ta wedas, teda ootasid ja hooletuma woorimehele ial enam tööd ep oleks annud. Sagedaste oli Daniel pühapäiwil ja sunril pühil teed käinud, aga see weel ei tulnud tema meele, et see pat on, ja et Jumal ütles: „sa pead pühapääwa pühitsema!“ ja: „kui pääwa pead sa tööd tegema, aga seitšmes on hinggamise pääw!“ Täna tuli see sõna Danieli meele, ja tema süda oli kurb, et ta seda mööda ei wõinud teha. „Aga ma loodan, — ütles tema, — et kuri waenlane sellepärast mu peale wõimust ei saa. Siin langgeb nende peale, kelle kaupa ma wean, sest et neil peaks enam

mõistust olema ja peaksid Jumala tahtmist paremini teadma ja ühtegi nõudma mis selle püha tahtmise wastu on. Aga minagi ei taha edespidi niisugust kaupa teha. Täna lähen ommeti kiriku, waesed hobused puhkawad siis kaa. Kui Jumala kojast tagasi tulen, siis sõidan edasi; ega ma ommeti lojus ei ole, waid elaw hing on minulgi rinnus!“ Nõnda rääkis Daniel teisel hommikul. Walus tallipoisi, hooste ete häästi hoolt kanda ja meeles pidada, et temale kaa parem on, kui ta hooste eest enam kaeru ei warasta, ega seega oma hingge ei koorma. Need teeksid hingele enam walu kui põlew tael hoostele. Kui Daniel siis kesthomikuks toita wöttis, pani ta wõi ja liha kõrwale ja ütles: paljast leiwast saab küll, neid on maailmas palju, kel muud ep ole, ja mu naesel ja lastel oleks ika hea meel, kui naad aga leiwa marja hamba peale saaksid. Kõrtsi tüdruk naeris, Danieli peale waadates, et temal niiud korraga waga inimese kumbed olid; ja juba jälle oli mõni pilkamise sõna tüdruku keele peal, aga ommeti ta ei julend wäljarääkida, sest Daniel tegi niiud sõoma palwet ja mite aga paari sõnaga, waid pikkemalt, sest ta arwas, et see, kellel muu asja tarwis aega on, kaa palwe tarwis täit aega peab leidma. Kui palwe oli lõpetatud, hakkas tüdruk pea jälle

lobisema, aga tõsise ja tasase meelega ütles Daniel: „Oh tütarlaps! mõtle seltsinatsel ajal, mis su rahuks tarwis on. Seesama pääw on püha minule ja sinule; aga ära seda unusta, ja täna ja palu Jumalat, et ta kaa sind armuga hoiaks! Wanad kurjad woorimehed on küll hinge waenlase meele pärast, — nii kui mina seda tunda sain, — aga weel enam armastab ta noori ja ilusa näuga tütarlapsi; neid ta ei aja küll piitsaga pörgu, aga tõmbab neid kavalalt meelitamise, suuandmiste ja üleüldse lihasimude läbi oma wõrude sisse!“ Tüdruk lõi punaseks, ei rääkinud enam sõna, pööras ümber ja läks kõõki. Daniel läks linna kiriku, tuli lõuna ajal tagasi, pani hooste peale, pistis weel natukese leiba nende heaks kotti, hüüdis neid nii lõbusa ja meelitawa häälega, kui aga wana poolestaa aastane woorimees wõib, wiis neid siis ilusaste ja suure hoolega wangre juure, kõik wiisakal kombel, nagu oleksid naad inimesed olnud. Hobused, keda ta eilsel õhtul weel wääga oli waewanud, panid seda diete imeks ja ei mõistnud, mis see kõik pidi tähendama. Sina — armas lugija — mõistad seda küll: Danieli kõwa süda oli pehmeks saanud. „Nju, nju! aidagu nüüd Jumal sandi tee peal edasi!“ ütles Daniel, kui ta walmis oli; aga

ta ütles seda nii waitseste, et hobused, kes enne ika wandumist ja karjumist olid kuulnud, seda hüüdmist ei mõistnud tähele panna. Tallipois pidi aitama ja saatis hobused minema, aga mite peksmisega, waid kaa tasasel ja laitmata kombel, nõnda et Mari, kes ukse juurest peale waatas, juba pidi naerma, aga ommeti kartis, kui ta selle peale mõtles, mis Daniel hinge waenlasest, meelitamistest ja suuandmistest enne ütles.

Daniel sõitis ära ja wiis wiina aamid nende kätte, kelle jägu naad olid. Ta on praegu weel woorimees ja mu süda rõmustab ika, kui teda näen; ja tänan Jumalat, kes temale meelesparandamist annud. Ta on sagedaste sedasama teed käinud, nagu sel kallil õhtul, aga pärast seda ei ole temale ial enam midagi kurja süündinud; ta ei ole nüüd enam hobuse tapja, armastab hobusid, kannab hoolt naese ja laste eest; tema kõige ülem mure on see oma hinge pärast Jumala kartuses ja armastuses, ta peab pühaks mis püha on. Ta walwab ja palub kiisaja wastu pannes; ja inimesed armastawad ja auustawad teda pääw pääwalt ika enam; kellel wedamist on, see teeb hea meelega Danieliga kaupa; töö pudust ei ole temal ial, ja süiski on tema hobused nüüd paksud ja tugewad, sest ta ei raiska oma raha endisel kombel. Wiina

joomist ja kõrtsides wedelemist ei salli ta enam, see on temale meelehaiguseks.

Mari sai pärast mehele. Seesama noor mees, kelle juttusid praegu kuulsiime, võttis teda naieseks. Mõhkli pääwa ajal laulatati neid Tallinnas maa kirikus, nagu teie isegi teate. Daniel wiis neid oma hoostega kiriku ja sealt jälle koju. Noor-mees on kaa oma naesele pidand lubama, et ta ial enam ei taha möldri Hantsu asemel teistele hirmu andjaks ja parandajaks olla, olgu küll et mitmele sest weel võiks kasu olla, kuida Danielist näha. Alga Mari on mehele lubanud, ika Jumalat karta ja armastada, ika meeles pidada, et Ünnistegija ka tema heaks ülestoumise pühhal on haua mahajätnud, et kaa tema ues elus peab käima.

Kõik, mis naad lubasid, on naad pidanud. Mari oma mehega, Daniel ja tema omaksed on head sõbrad, elavad ühemeelelises elus Jumala kartuses ja rahus, ja nende käsi käib häästi. Kui fina, armas lugija, neid näed, siis wii neile kaalendri tegijalt tuhat terwiksüd ja head õnne ueks aastaks! Palu, et naad find kaa sõbraks wastuwõtawad! Siis õpid neist palju head ja ue aastaga hakkab sullegi uus elujärg. Seda soowin siidamest ja jätan nõnda Jumalaga.
